

*Zuinglius
Tiguri con-
cionatur*

causa. Quum autem Lutherus Carlostadium comitatus, eò venisset audiendi gratia, pertractus ab Eccio, qui fidem ei publicam à Georgio principe impetrabat, ad cōgressum descendit. Docebat hoc tempore Tiguri in Heluetiis Vlrichus Zuinglius, qui sub initium huius anni venerat eò, vocatus: quum antea Glaronæ & in eremo, quem vocāt, diuæ Virginis, docuisset. Non multò pōst venit illuc missu Pontificis, indulgentiarum, vt aiunt, præco, Samson Mediolanensis Franciscanus, vt pecuniam emūgeret. Ei sese fortiter opponit Zuinglius, ac impostorem esse docet.

LIBER SECVNDVS.

*Miltitii
pro Ponti-
fice diligen-
tia*

CArolus Miltitius, quem Leo ad Fridericum principem miserat, animaduertens causam in dies magis atque magis exacerbari, multa quæ ad reconciliationem facerent, tentabat, & permissu Friderici, cum Luthero semel & iterum collocutus, rationem inire tentabat sanandi vulneris. Quum autem occasione disputationis Lipsicæ, quam odiosè tractauerat Eccius, doctrinam suam Lutherus magis illustraret ac patefaceret, Miltitius primores aliquot ordinis Augustiniani conuocat: & cōmunicato consilio iudicabant omnes ad componēdum dissidium imprimis fore idoneum, siquidem Lutherus datis ad Pōtificem literis, honorificum ei testimonium præberet. Ho-

rum

rum itaque monitu, scribit illi ad sextum Aprilis diem, in ipsius esse potestate ut litem componat, si videlicet cognitionem eius ad se recipiat, & suos aduersarios cohibeat, ne tam asperè contra se tumultuentur. deinde ne scripta sua reuocare cogatur, nec ad præfinitum modum interpretandi Scripturam alligetur. Librum etiam à se recens conscriptum, De libertate Christiana, illi defert, paucis eum commendans, quòd verè doctrinæ summam complectatur. Veris initio Cæsar soluit ab Hispaniis, & in Angliam profectus, ab Henrico Rege, qui materteram eius Catharinam habebat in matrimonio liberalissimè excipitur. post in Belgium venit. Ad hoc ferè tēpus Fredericus princeps grauter ægrotabat. Lutherus ergo rogatu quorundam, libellum ei conficit con solationis plenum, Tessaradecadem vocat. Postea libellum edit de ratione confitendi peccata. Theologi Louanienses ac Colonienses, Lutheri libros aliquot, interea factò decreto damnant, ut impios & irreligiosos & incendio dignos. His rebus cognitis, Lutherus ad singula suæ doctrinæ capita, quæ illi damnarant, respondet. Theologi Louanienses antequàm euulgarent suam de Luthero sententiam, cum Adriano Cardinali Derthusensi, Batauo, qui fuerat ipsorum aliquando collegi & ordinis, ac tum erat in Hispaniis, rem omnem communicarēt, & ab illo confirmati

M. D. XX
Lutheri ad
Pontificem
epistola

Theologi
Lutheri do
gmata
damnant.

*Lutherus
scribit ad
Cæsarem*

cenfuram emiserant. Quum ergo tam graues atque multos haberet aduersarios Lutherus, epistolam scribit ad nuper creatum Cæsarem, Carolum quintum, & deprecatus veniã, quòd ad tantum Principem, ipse tenuis conditionis homo scribat, ait se adhibere nunc supremum remedium, & Athanasii exemplo, confugere ad ipsum, velut ad aram præfidiũque legum: orare vt doctrinæ Christianæ tutelam suscipiat, seque contra vim & iniuriam omnem defendat, quousque de causa constiterit. Non multò post ad Albertum Archiepiscopum Moguntinum Cardinalem, valde scribit demissè. Cui ille respondet gratissimum esse quòd promittat non obstinatè sua velle defendere, sed meliora docentibus vtrò cedere. In eandem sententiam & eodem die, scribit etiã Lutherus ad Episcopum Merseburgensem.

Erat Friderico principi tunc tēporis aliquid Romæ negotii, quod Valétino Ditlebio commendarat, homini Germano. Is nuntiabat & hoc & quæcunque alia ipsius negotia, Romæ parũ esse grata, propter Lutheri temeritatem & immodestiam, qui & contra Pontificem & ecclesiam Romanam & senatum Cardinaliũ, odiosè multa scripserit & acerbè: quem quidem hominem ipse foueat & defendat, vt plærique omnes confirmant. His acceptis literis, Fridericus respondet, nunquam sui fuisse propositi, vt suo patrocinio Lutheri doctrinã pro-

pu.

pugnaret, & ne nunc quidem eius esse animi: neque sibi iudicium sumere vllum eorum que doceat. Quum hæc ille scripsisset ad Calendas Aprileis, Pontifex, Iulii mēsis die sexta, missis ad eum literis, quod nihil habeat cum Luthero commune, homine prorsus impio, valde sibi gratū esse dicit. Tolerasse se aliquandiu proteruiam illius ac temeritatem, ea spe, fore vt ad sanitatem rediret. Nunc autem quando suis monitis atque mansuetudine nihil profecerit, cogi se violentum adhibere remedium, quod metuat ne cōtagione sua plures ille corumpat. Conuocato igitur Cardinalium senatu, & cum doctissimis viris re communicata, post multam & grauem deliberationem, decretum se fecisse, cuius exemplar ad eum mittat, vt videat quàm prodigiosos errores ille satanæ minister defendat. Suā verò hanc esse mentem. primū admoneat illum vt omni deposita superbia desistat ab instituto, deponat errorem, ab eoque palàm & solenniter discedat. Hoc si recuset facere intra diem præfinitū, det operam vt custodiæ mandetur. Decretum verò illud, sanè quàm prolixum, fuit editum ad decimumseptimum Calendas Iulii. Ibi adductis aliquot Scripturæ locis, & ad suum propositum accommodatis, Leo Pōtifex Christum, deinde Petrum, Paulum, reliquosque Diuos implorās, vt impēdens Ecclesiæ periculū auerant, grauissimè queritur demū exoriri doctri-

b.

*Bulla ex
communi-
cationis in
Lutherum*

nam, quæ & damnatas iam olim hærefes, ac nos etiam errores, & meram contineat impietatem. Quare mandat omnibus, vt eam defugiant, graui constituta pœna singulis, pro sua cuique dignitate & ordine ac vitæ genere.

Lutherus vbi se damnatum Romæ cognouit, repetit appellationem illam superiorem, quando à Pontifice prouocauit ad Cõcilium. Nunc verò quia Pontifex in tyrannide & impietate sua permaneat, eoque licentiæ procedat, vt se nec vocatum nec auditum, nec erroris conuictum damnet, ait se rursus ab eo ad Concilium appellare: simulque scriptum edit contrarium, & omnia sua dogmata, quæ Leo damnauerat, ordine confirmat & asseuerat. Priusquàm ad huc modum prouocaret, quod fuit Nouembris die decimasextima, librum emiserat de captiuitate Babylonica. Cæsar interim constitutis in Belgio rebus necessariis, Octobris diem sextum designat Electoribus, vt inaugurationis causa sibi præsto sint Aquisgrani, vbi de more diadema suscepit Imperii. Inde quum sub Calēdas Nouembris Coloniam Agrippinam venisset, dimissis per Germaniam literis, Imperii conuentum indicit, & vt Ianuarii mensis die sexta Wormaciæ sibi præsto sint omnes, iubet. Dum Cæsar est Coloniae, Põtifex per Marinum Caracciolum & Hieronymum Aleandrum denuò cœpit sollicitare Fridericum principem, à quo duo petebat

Cõuentus
Wormaciensis

tebat. Primùm vt illius omnes iuberet incendi libros: deinde vt ipsum vel capite plecteret, vel custodiæ datum Pontifici sisteret. Fridericus quòd permagni res erat momenti, petito deliberandi spatium, quarta die Nouembris per suos familiares, quoniam occupatus erat ipse, respondet, omnino sibi præter opinionem accidisse, quòd eiusmodi rem Pontifex ab se petat: ac monet ne ad hunc modum agant: sed hoc potius efficiant, vt delectis aliquot viris literatis atque bonis, amanter & placidè de re tota cõferatur: vt Luthero rectè caueatur: nec ipsius libri comburantur, priusquam causam suam dixerit. Quòd si firmis Scripturæ testimoniis, & solidis argumentis fuerit conuictus, tum eius institutum minimè se probaturum. Eo dato responso, illi habita deliberatione, dicunt agendum sibi esse ex formula decreti Pontificis. Itaque Lutheri lucubrationes non multò post incendunt & exurunt. Alexander erat Italus, patria Mottenfis, Hebraicæ linguæ peritissimus. Docuit aliquando bonas literas Lutetiæ. Lutherus de illorum facto certior factus, conuocata omni multitudine scholastica Wittēbergæ, & magna doctorum hominum comitante turba, ius Pontificiũ, & illud nuper euulgatum Pontificis decretum, palàm incendit, Decembris die decima. Et postridie cum doceret, vehementer admonuit, qui suæ salutis consultum esse vellent, vt à regno Pontificio si

Lutheri libri exusti.

Lutherus decretales incendit.

bi cauerent. Edito deinde scripto, sui facti rationem exponit, suâque voluntate, consilio, & opera, Pontificios libros esse crematos profitetur.

Catarinus

Diximus Syluestro Prierati acriter fuisse responsum à Luthero. Ambrosius Catarinus Italus, illum postea defendendum suscepit, edito libro de Pontificis Romani dignitate. Lutherus autem prolixè respondet, & loca quædam Danielis interpretatus, tyrannidem Pontificiam ibi depictam esse docet, & quæ de Antichristi regno præsignificauit ille, prorsus ad pontificatum Romanum pertinere contendit. Catarinus deinde factus est Archiepiscopus Cossentinus.

LIBER TERTIVS.

FRidericus princeps, interea dum Cæsare ad agendos Wormaciæ conuentus euntem comitatur, effecerat vt Cæsar velle se Lutherum euocare diceret, & coràm audire. Quod vbi Lutherus è Friderici literis cognouit, sub

M. D. XX.

*Lutherus
accesit
à Cæsare*

exitum Ianuarii rescribit, vehementer sibi gratum esse, quòd Cæsar huius causæ, quæ publica sit, cognitionem ad se recipiat. Orat etiam vt & Cæsar & ipse, ad immanem illam feruitutem, & orbis Christiani miserrimum statum sub Pontificatu Romano, respiciant. Solicitante igitur Friderico, Cæsar sexta die Martii scribit Luthero, potestatem ei se face-